

Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: методичні засади

Штангрет А.М.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування
Української академії друкарства

Стеців Л.П.

кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету медіакомунікацій та підприємництва
Української академії друкарства

Ефективність управління вітчизняним підприємством визначається здатністю менеджерів під час підготовки та прийняття кожного рішення враховувати безпековий аспект. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства характеризується рядом відмінних параметрів, пов'язаних з необхідністю визначення, узагальнення, перевірки та аналітичної обробки інформації, яка є корисною для суб'єктів безпеки. Здійснено структурування, а також розглянуто процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств на основі зміни та доповнення функціональних обов'язків працівників підрозділів обліку, аудиту й аналізу.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, система, інформація, процес, безпека, суб'єкт безпеки.

Штангрет А.М., Стеців Л.П. УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ: МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ

Эффективность управления отечественным предприятием определяется способностью менеджеров при подготовке и принятии каждого решения учитывать аспект безопасности. Учетно-аналитическое обеспечение управления экономической безопасностью предприятия характеризуется рядом отличительных параметров, связанных с необходимостью определения, обобщения, проверки и аналитической обработки информации, которая является полезной для субъектов безопасности. Осуществлено структурирование, а также рассмотрен процесс формирования учетно-аналитического обеспечения управления экономической безопасностью предприятий на основе изменения и дополнения функциональных обязанностей работников подразделений учета, аудита и анализа.

Ключевые слова: учетно-аналитическое обеспечение, система, информация, процесс, безопасность, субъект безопасности.

Shtangret A.M., Stetsiv L.P. ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE: METHODOICAL BASIS

The effectiveness of the management of the domestic enterprise is determined by the ability of managers in the preparation and adoption of each decision to take into account the security aspect. Accounting and analytical support for the management of the economic security of an enterprise is characterized by a number of distinctive parameters related to the need to define, generalize, verify and analyze information that is useful to security subjects. Structuring and consideration of the process of formation of accounting and analytical support for the management of economic security of enterprises on the basis of changes and additions to the functional responsibilities of employees of accounting, audit and analysis departments were carried out.

Keywords: accounting and analytical support, system, information, process, security, security subject.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективне функціонування та розвиток вітчизняних підприємств залежать від формування їх керівним складом кожного управлінського рішення з урахуванням безпекового аспекту [3, с. 121]. Зазначене обумовлено тим, що ймовірність виникнення та заподіяння шкоди через дію зовнішніх та внутрішніх загроз є максимально високою. Дії суб'єктів безпеки покликані сприяти застосу-

ванню превентивних захисних заходів, зменшити можливі втрати та мінімізувати витрати на ліквідацію наслідків. Основою ефективних дій суб'єктів безпеки повинна бути інформація про зміни середовища функціонування, представлена у формі обліково-аналітичного забезпечення. Розроблення адаптованої до специфіки функціонування певного підприємства системи обліково-аналітичного забезпечення уможливіє задоволення інфор-

маційних потреб суб'єктів безпеки, тобто формування інформаційного базису для прийняття адекватних до ситуації рішень. В умовах більшості вітчизняних суб'єктів господарювання функціонують системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством із певним рівнем автоматизації, але її удосконалення та часткова переорієнтація для вирішення проблем забезпечення безпеки бізнесу потребують теоретичного обґрунтування та розроблення відповідного методичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичній розробці питань, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки на усіх рівнях управління, багато уваги приділяли О. Ареф'єва, В. Білоус, І. Бінько, Н. Вавдіюк, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, С. Злупко, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кірієнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, М. Лесечко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтіян, Н. Нижник, Г. Пастернак-Таранушенко, С. Покропивний, Г. Ситник, А. Ревенко, О. Терещенко, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та інші вчені. На проблемі обліково-аналітичного забезпечення процесу управління діяльністю підприємств зосереджували увагу П. Буряк, Ф. Бутинець, Л. Гнилицька, Т. Карпова, Г. Кірейцев, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, В. Лень, М. Пушкар, П. Саблук, В. Сопко, Л. Сук та інші науковці.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковій та практичній значущості праць згаданих учених, необхідно зазначити, що у вітчизняній і зарубіжній літературі дотепер не знайшли належного відображення деякі важливі аспекти гарантування економічної безпеки, зокрема в частині ретельного опису процесу формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства та розробці теоретичних засад реалізації процесу його формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожен з етапів життєвого циклу підприємства супроводжується збиранням, аналізуванням та передаванням інформації між різними рівнями управління для розроблення та прийняття адекватних до ситуації управлінських рішень. Для задоволення інформаційних

потреб широкого кола користувачів в системі управління необхідна інформація з різним наповненням, рівнем опрацювання, перевірки та доступності. Окрім роботи певної групи працівників щодо формування інформаційного забезпечення, важливим є формування інформаційних каналів та досягнення максимальної автоматизації усіх процесів. У сфері забезпечення безпеки, окрім названих умов, важливими є ще дві, а саме своєчасність отримання інформації та секретність. Перша умова пов'язана з можливістю мінімізації негативного впливу викликів, ризиків та загроз на рівень безпеки підприємства шляхом своєчасної реалізації відповідних захисних заходів через прийняття відповідних управлінських рішень суб'єктами безпеки. Секретність передбачає чітке визначення кола користувачів з певним рівнем доступу до інформації, яка стосується питань економічної безпеки підприємства.

Основою інформаційного забезпечення системи управління є облікова та аналітична інформація. Саме така інформація, на думку Л. Гнилицької, повинна сприяти взаємодії між окремими структурними підрозділами певного підприємства [2, с. 52]. Більш того, на думку колективу науковців під керівництвом Н. Маренкова, частка обліково-аналітичної інформації в системі інформаційного забезпечення діяльності суб'єкта господарювання становить близько 70% від загального обсягу економічної інформації [1, с. 165]. Звідси можна зробити висновок, що обліково-аналітична інформація є важливою складовою інформаційної системи підприємства, яка дає змогу отримувати дані щодо ключових етапів господарської діяльності, тобто придбання ресурсів, виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тощо.

Доцільно підкреслити, що в сучасних умовах обліково-аналітична інформація не лише передбачає узагальнення інформації бухгалтерського обліку з подальшими застосуванням методів економічної аналізу, але й вимагає комплексного підходу для визначення змін у внутрішньому та зовнішньому бізнес-середовищі.

Обліково-аналітична інформація – це результат функціонування певної системи, яка включає джерела інформації, об'єкти обліку, аудиту та аналізу, інформаційні потоки та інформаційні канали для передачі результатів користувачам. За цими ознаками можна говорити про існування системи обліково-аналітичного забезпечення, яка складається із підсистем обліку, аудиту та аналізу. Необхідність включення до складу цієї системи

підсистема аудиту мотивована необхідністю перевірки облікової інформації, і лише після цього застосовуються аналітичні методи обробки інформації, що уможливує досягнення необхідного ступеня її достовірності.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що структура системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства є аналогічною. Фактично вона повинна формуватися на основі системи обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством шляхом розроблення та затвердження додаткових функціональних обов'язків для працівників облікових, аудиторських та аналітичних підрозділів, визначення спеціальних захищених інформаційних каналів та системи зворотного зв'язку із суб'єктами безпеки для оперативного уточнення стану об'єктів безпеки на підприємстві та зміни зовнішнього середовища функціонування.

Якщо обліково-аналітичний процес передбачає здійснення ряду взаємопов'язаних про-

цедур із отримання, узагальнення та обробки первинної облікової інформації стосовно фінансово-господарської діяльності, то у сфері безпеки можна визначити такі основні напрями застосування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства:

- 1) моніторинг поточного рівня економічної безпеки підприємства загалом та у розрізі основних функціональних складових;
- 2) задоволення інформаційних потреб суб'єктів безпеки (внутрішніх та зовнішніх);
- 3) уможливлення врахування безпекового аспекту під час прийняття та реалізації кожного рішення менеджерами підприємства;
- 4) відстеження зміни рівня економічної безпеки підприємства під впливом викликів, ризиків та загроз;
- 5) оцінка та забезпечення більш ефективного використання наявних ресурсів;
- 6) узгодження інтересів підприємства та зовнішнього середовища функціонування,

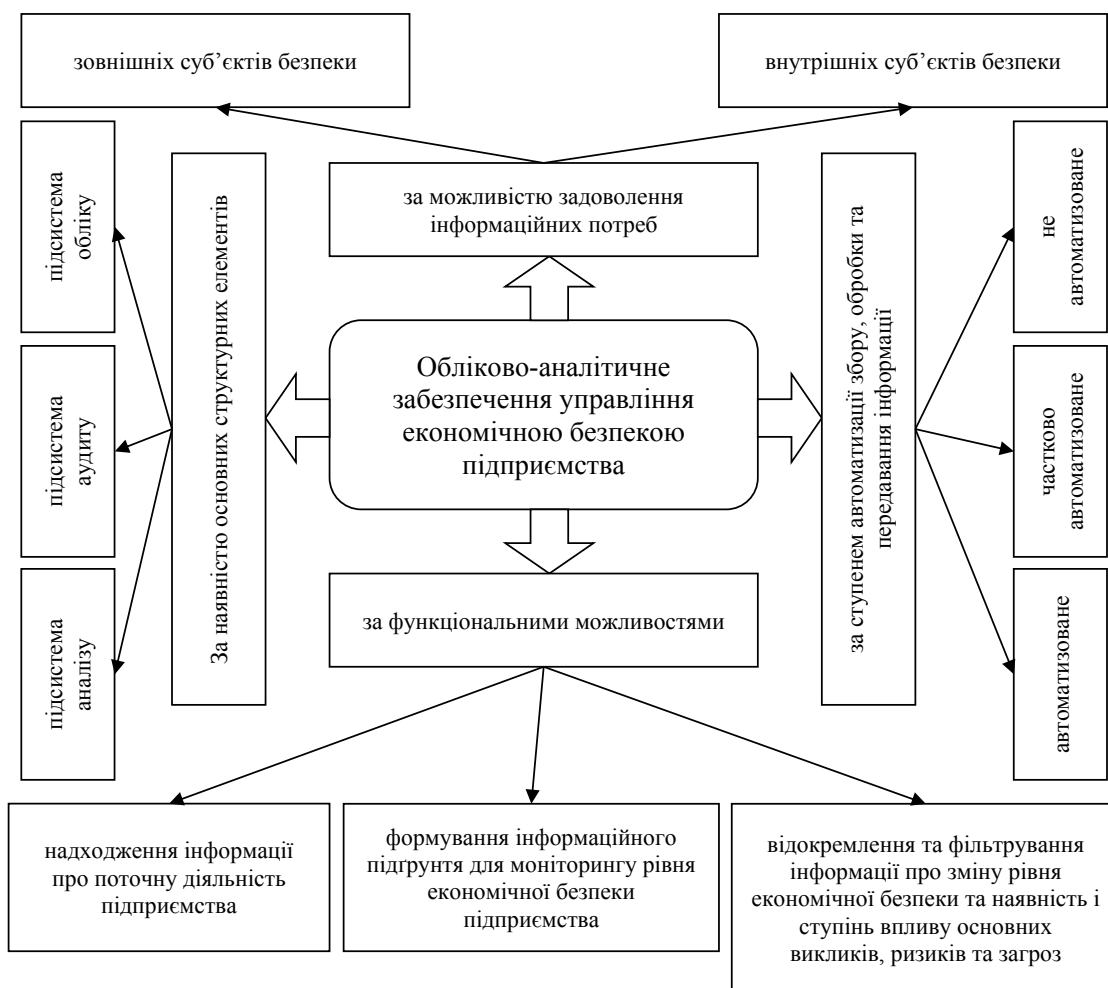

Рис. 1. Структуризація обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства

інтересів власників, менеджерів та працівників з метою забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Визначена сукупність напрямів застосування обліково-аналітичного забезпечення у сфері гарантування необхідного для ефективного функціонування та розвитку рівня еконо-

мічної безпеки підприємства мотивувала до структуризації такого типу забезпечення за ключовими параметрами (рис. 1).

Функції системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства можна окреслити такою сукупністю:

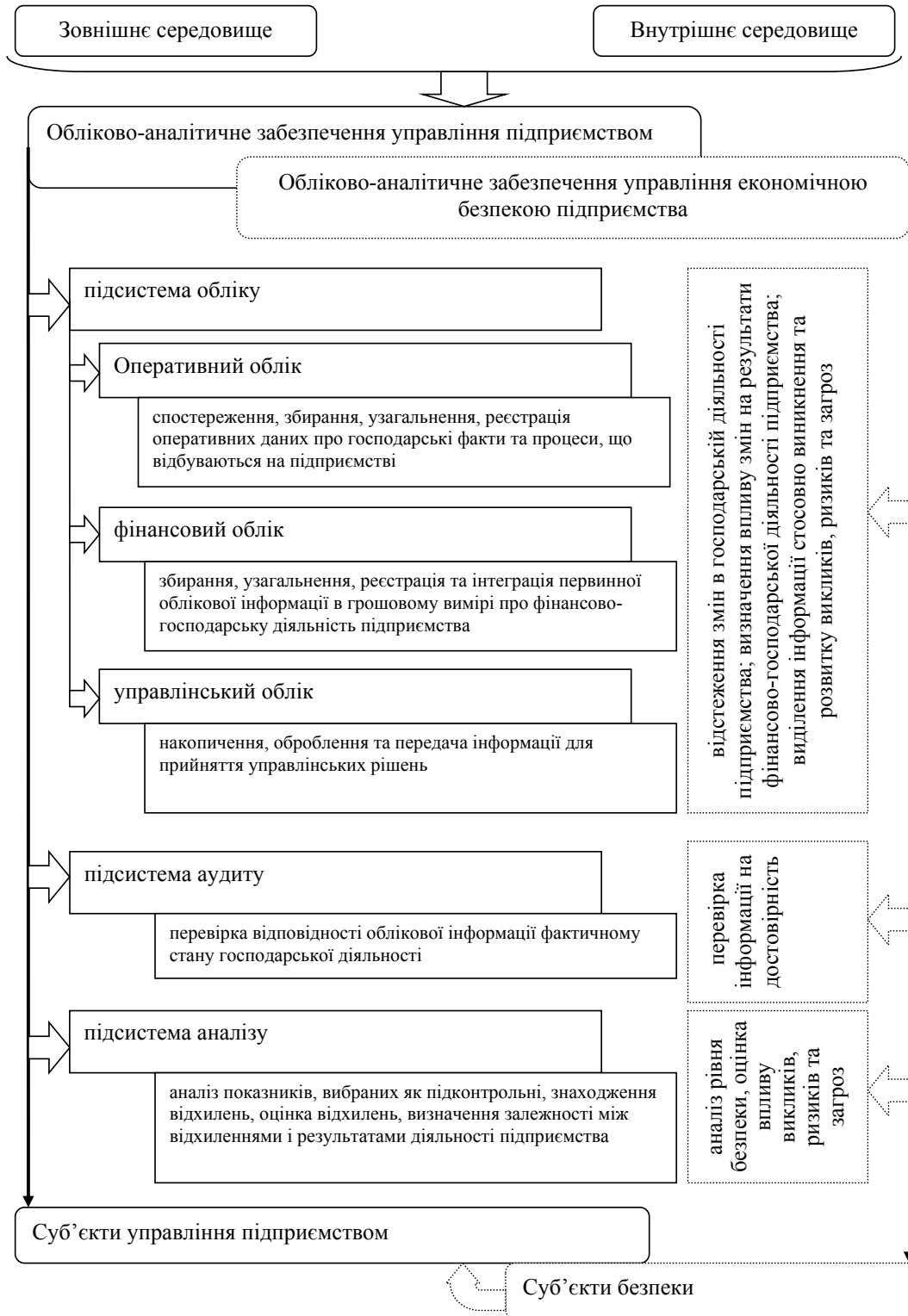

Рис. 2. Процес обліково-аналітичного забезпечення

1) інформаційна, яка полягає у забезпеченні інформацією про рівень економічної безпеки, ступінь впливу ключових загроз і ризиків внутрішніх та зовнішніх суб'єктів безпеки;

2) облікова, яка передбачає відображення усіх фактів господарської діяльності підприємства;

3) контрольна, яка уможлиблює здійснення перевірки первинної облікової інформації, контролю за ефективністю дій суб'єктів безпеки;

4) аналітична, яка дає змогу на основі первинної облікової інформації здійснювати ретроспективний, поточний та стратегічний аналіз.

Відповідно до зазначеного обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства можна визначити як:

1) діяльність, що передбачає збирання, узагальнення, відокремлення та систематизацію інформації, яка вказує на зміну рівня економічної безпеки підприємства;

2) задоволення інформаційних потреб користувачів – суб'єктів безпеки (внутрішніх та зовнішніх).

Більш ретельне дослідження сутності обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства дає змогу охарактеризувати основні технологічні стадії (рис. 2):

1) з використанням сформованого масиву первинної облікової інформації здійснюються виявлення, відбір, фільтрування, узагальнення інформації щодо зміни рівня безпеки;

2) узагальнена облікова інформація підлягає аудиторській перевірці на достовірність та доцільність використання для цілей безпеки;

3) застосування методів аналізу для обробки перевіреної облікової інформації;

4) узагальнення, формування звітів для використання користувачами – суб'єктами безпеки.

Узагальнюючи, можна ствердити, що обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства повинно бути спрямовано на:

1) своєчасне надання суб'єктам безпеки повної та об'єктивної інформації про поточ-

ний рівень економічної безпеки підприємства;

2) оперативне інформування про зміни рівня ключових показників діяльності підприємства, що може вказувати на виникнення та дію викликів, ризиків та загроз;

3) відстеження зміни ділових взаємозв'язків зі споживачами, посередниками, постачальниками, конкурентами, місцевими органами влади для характеристики зовнішнього середовища функціонування;

4) забезпечення внутрішнього контролю за господарськими процесами на підприємстві;

5) забезпечення секретності обліково-аналітичної інформації, яка має безпекове значення;

6) оперативне уточнення інформації за запитом суб'єктів безпеки;

7) участь в розробленні та реалізації захисних заходів у сфері економічної безпеки.

Висновки з цього дослідження. Досягнення необхідного рівня безпеки певного суб'єкта господарювання залежить від ефективності прийняття суб'єктами безпеки кожного управлінського рішення. Основою розроблення, реалізації та контролю за виконанням управлінського рішення повинно бути інформаційне підґрунтя, яке формується обліково-аналітичним забезпеченням.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства повинна об'єднувати через інформаційні потоки підсистеми обліку, аудиту та аналізу з метою найбільш повної характеристики фактичного рівня економічної безпеки, визначення причин зміни та можливі наслідки. Залучення обліковців, аудиторів та аналітиків до процесу забезпечення безпеки повинно сприяти удосконаленню системи економічної безпеки та більш гнучкій та адекватній реакції на зміни середовища функціонування, формуючи безпечне підґрунтя сталого розвитку.

Подальшого дослідження потребує організація захисту обліково-аналітичної інформації для потреб управління економічною безпекою підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бухгалтерский учет в России в XXI веке : [учебное пособие] / под. общ. ред. Н. Маренкова. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 296 с.
2. Гнилицька Л. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / Л. Гнилицька // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – № 3 (157). – С. 51–56.
3. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення : [моногр.] / [А. Штангрет, Я. Котляревський, М. Караїм]. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2012. – 288 с.